

บทที่ ๕

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์ระบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการจัดการขยะของชุมชน” เป็นการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งได้นำเสนอผลการวิจัยแล้วในบทที่ ๔ ในบทนี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลผนวกกับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ตอบคำถามการวิจัยตามที่ได้กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะของชุมชน
๒. เพื่อสร้างกลยุทธ์ระบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการจัดการขยะของชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และนักวิชาการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง/ ผู้นำทางด้านศาสนา/ ผู้นำสถานศึกษา/ ผู้แทนประชาชนในชุมชน/ผู้ประกอบการรับซื้อของเก่าหรือธุรกิจรีไซเคิลในชุมชน หน่วยงานสนับสนุน ทั้งภาครัฐและเอกชน ในลักษณะเวทีเสวนาโต๊ะกลม ในแต่ละเขตพื้นที่

การสุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักใช้วิธีให้ผู้เชี่ยวชาญระบุ (Expert Choice Sampling) จากศึกษาบริบททั่วไปของในแต่ละพื้นที่ในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

๑. การสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นสภาพปัญหา และพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะ ของคนในชุมชน
๒. การสนทนากลุ่ม ในประเด็น การบริหารการจัดการขยะของชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอตามรูปแบบการวิจัยดังนี้ ดังนี้

๑. สังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสนทนากลุ่ม โดยการบรรยายเชิงพรรณนา
๒. การสร้างสร้างกลยุทธ์ระบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการจัดการขยะของชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน เก็บข้อมูลจากการจัดเวทีประชาคม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยการถอดเทปบันทึกเสียง เรียบเรียง และนำเสนอเป็น กลยุทธ์ระบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการจัดการขยะของชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน

สรุปผลการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะของชุมชน

สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ จำนวนขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นและไม่มีการจัดเก็บขยะที่ถูกต้อง และประชาชนยังมีพฤติกรรมกรรมการกำจัดขยะที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลต่อปัญหาด้านสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะเด็กและผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง และแหล่งกำจัดขยะไม่ได้มาตรฐาน รวมถึงการขาดระเบียบวินัยในการกำจัดขยะของคนในชุมชน ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของชุมชนในที่สุด

พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ขาดการวางแผนแม่บทในการกำจัดขยะ และขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน ด้านการจัดโครงสร้างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการขยะ โดยอาจจัดตั้งในรูปของธนาการขยะ และมีคณะกรรมการในการทำงาน โดยแบ่งโครงสร้างให้ชัดเจนในการทำงาน ด้านการชักนำ ควรมีการรณรงค์ การฝึกอบรมให้ความรู้ในการคัดแยกขยะ ตลอดจนส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มกับขยะ นอกจากนี้ต้องมีการปลูกฝังจิตสำนึกในการดูแลความสะอาด เผยแพร่ความรู้ให้กับคนในชุมชนเข้าใจอย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง ด้านการควบคุม ควรสร้างระบบการควบคุมโดยคนในชุมชน และส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

๒. เพื่อสร้างกลยุทธ์ระบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการจัดการขยะของชุมชน

กลยุทธ์ "พวก" ประกอบด้วย พัฒนาศักยภาพของให้แก่บุคลากรของหน่วยงาน โดยส่งเสริมความรู้ ทักษะ ตลอดจนสร้างทัศนคติที่ดีให้กับบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการจัดการขยะในชุมชน, พัฒนาชุมชนต้นแบบในการจัดการขยะที่ดี เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้และเป็นแหล่งฝึกอบรมให้กับหน่วยงาน หรือชุมชนอื่น, พัฒนาระบบการจัดการคัดแยกและขนส่งขยะ ทั้งเรื่องของเวลา และแหล่งกำจัดขยะ, และพฤติกรรมประชาชนที่ต้องปรับเปลี่ยนในการคัดแยกขยะ ทั้งขยะ และกำจัดขยะให้ถูกวิธี เป็นการลดปัญหาขยะในอนาคตได้ การสร้างวินัยและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของประชาชนในการจัดการขยะ โดยต้องเริ่มจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน เนื่องจากปัญหาการจัดการขยะมิได้เป็นหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง หากแต่เป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชน, การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งการสร้างองค์ความรู้การจัดการขยะด้วยการวิจัย และการพัฒนาเทคโนโลยีในการจัดการขยะ, การบูรณาการกระบวนการ ควรมีกระบวนการที่ชัดเจน ตั้งแต่การเริ่มต้น การวางแผนร่วมกัน การลงมือปฏิบัติร่วมกัน กำหนดโครงสร้างความรับผิดชอบของคนในชุมชน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข และการบูรณาการการสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยใช้สื่อที่มีในชุมชน

อภิปรายผล

ผู้วิจัยขอดำเนินการอภิปรายผลโดยอิงวัตถุประสงค์ตามลำดับดังนี้

สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ จำนวนขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นและไม่มีการจัดเก็บขยะที่ถูกต้อง และประชาชนยังมีพฤติกรรมกรรมการกำจัดขยะที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลต่อปัญหาด้านสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะเด็กและผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง และแหล่งกำจัดขยะไม่ได้มาตรฐาน รวมถึงการขาดระเบียบวินัยในการกำจัดขยะของคนในชุมชน ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของชุมชนในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เกอร์เรโร่ (Guerrero et. at., ๒๐๑๓) อธิบายปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน คือ ความตระหนักในการคัดแยกขยะของประชาชน ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะและความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง อีกทั้ง เครื่องมือที่ช่วยในการจัดการขยะด้านการแปร

สภาพและการนำกลับมาใช้ใหม่ในระดับครัวเรือนที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการแปรสภาพขยะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ การให้ความรู้และการปลูกจิตสำนึกของประชาชนจะเป็นแนวทางในการที่จะช่วยให้การจัดการขยะของชุมชนนั้นมีประสิทธิภาพ ให้ประชาชนคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อเพิ่มรายได้และยังเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย

พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนได้แก่ ด้านการวางแผน ขาดการวางแผนแม่บทในการกำจัดขยะ และขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกัน, ด้านการจัดโครงสร้างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการขยะ โดยอาจจัดตั้งในรูปของธนาคารขยะ และมีคณะกรรมการในการทำงาน โดยแบ่งโครงสร้างให้ชัดเจนในการทำงาน, ด้านการชักนำ ควรมีการรณรงค์ การฝึกอบรมให้ความรู้ในการคัดแยกขยะ ตลอดจนส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มกับขยะ นอกจากนั้นต้องมีการปลูกฝังจิตสำนึกในการดูแลความสะอาด เผยแพร่ความรู้ให้กับคนในชุมชนเข้าใจอย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง ด้านการควบคุม ควรสร้างระบบการควบคุมโดยคนในชุมชน และส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ สอดคล้องกับการศึกษาของสมหญิง นุชปาน (๒๕๕๓) ที่ศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางทราย อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา โดยรวมมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยค่อนข้างไม่เหมาะสม (ปฏิบัติบางครั้ง) ด้านที่มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีที่สุดคือด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย (Reduce) ครัวเรือนเลือกใช้สินค้าที่มีความคงทนถาวรและมีอายุการใช้งานและซื้อสินค้าชนิดเติม (Refill) เพื่อลดปริมาณขยะ รองลงมาคือ ด้านการนำขยะมาใช้ซ้ำ (Reuse) ครัวเรือนมีการนำกระดาษที่เหลือมาใช้ทำกระดาษรีไซเคิลและนำขวดน้ำหรือขวดแก้วอื่นที่ใช้แล้ว นำมาบรรจุน้ำดื่ม แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือ เมื่อพิจารณาพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยรายด้านนั้นแตกต่างกับผลการวิจัยของผู้ศึกษา ด้านที่มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีที่สุดคือด้านการนำขยะมูลฝอยเศษวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้หรือแปรรูป (Recycle) ครัวเรือนเก็บรวบรวมขวด กระดาษ พลาสติก หรือกระป๋องน้ำอัดลม หรือเครื่องดื่มที่บริโภคแล้วเพื่อขายให้กับผู้รับซื้อของเก่า นำขยะมูลฝอยสด หรือเศษอาหารมาหมักทำปุ๋ย รองลงมาคือ ด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย (Reduce) ครัวเรือนเลือกใช้สินค้าที่มีความคงทนถาวรและมีอายุการใช้งานและซื้อสินค้าชนิดเติม (Refill) เพื่อลดปริมาณขยะอาจเป็นเพราะว่าเป็นวิธีการจัดการขยะในชุมชนที่ต้องทำกันเองภายในครัวเรือน ประกอบกับสถานะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้ต้องหันมาใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยมากขึ้น ซึ่งวิธีที่ง่ายที่สุดคือการนำไปขายนั่นเอง

กลยุทธ์ "พวก" ประกอบด้วย พัฒนาศักยภาพของให้แก่บุคลากรของหน่วยงาน โดยส่งเสริมความรู้ ทักษะ ตลอดจนสร้างทัศนคติที่ดีให้กับบุคลากรที่รับผิดชอบด้านการจัดการขยะในชุมชน ในเรื่องนี้สอดคล้องกับแนวคิดของของธอร์นไคด์ เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเรากับการตอบสนอง ซึ่งมีหลายรูปแบบ บุคคลจะมีการลองผิดลองถูก (Trial and Error) ปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะพบรูปแบบการตอบสนองที่สามารถให้ผลที่พึงพอใจมากที่สุดเมื่อเกิดการเรียนรู้แล้ว บุคคลจะเลือกรูปแบบการตอบสนองที่เหมาะสมเพียงรูปแบบเดียวและจะพยายามเลือกรูปแบบนั้นเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าในการเรียนรู้ต่อไปเรื่อย ๆ โดยทฤษฎีการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างพฤติกรรมของมนุษย์ หากบุคคลมีการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ผิดแผกปฏิบัติสิ่งนั้นจนเกิดความเคยชิน บุคคลจะมีพฤติกรรมที่ประพฤติปฏิบัติจนไม่รู้สึกรู้ว่าตนเองถูกบังคับและเป็นพฤติกรรมความเคยชินในการปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องต่อไป นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกรัตน์ นำวีการ พรทิพย์ หนักแน่น สุวิทย์จิตร ภัคดิ์ และอนันต์ ปัญญาศิริ (๒๕๕๒) ได้ศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นการจัดการขยะของประชาชนในพื้นที่เกาะลันตา จังหวัดตรัง พบว่า ความคิดเห็นในเรื่องการจัดการปัญหาขยะอย่างยั่งยืน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ทุกคนในชุมชนควรให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหา เช่น ทิ้งขยะลงถัง ลดการใช้ถุงพลาสติก และคัดแยกขยะก่อนทิ้ง อีกทั้งควรจัดตั้งกลุ่มในการจัดการขยะ เช่น โรงปุ๋ยหมักขยะอินทรีย์ สำหรับ ความต้องการให้หน่วยงานท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดการขยะของชุมชนนั้น

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าหน่วยงานท้องถิ่นควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้สนับสนุนโครงการต่างๆ เช่น โรงปุ๋ยหมัก ขยะอินทรีย์จัดตั้งธนาคารขยะ จัดวางถังขยะให้เพียงพอ และกำจัดขยะอย่างถูกวิธีส่วนศักยภาพ

พัฒนาชุมชนต้นแบบในการจัดการขยะที่ดี เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้และเป็นแหล่งฝึกอบรมให้กับหน่วยงาน หรือชุมชนอื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (๒๕๔๙) หลักการและกระบวนการของการมีส่วนร่วม หลักการของการมีส่วนร่วม ในความหมายของการบริหารจัดการ จะมีการเชื่อมโยง อย่างใกล้ชิด “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่าง ชอบธรรมและต้อง เป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (meaningful participations) ไม่วางระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัด กระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้ว โดยในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ชุมชนต้นแบบในการจัดการขยะที่ดีที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จะกลายเป็นต้นแบบในการจัดการด้านขยะที่ถูกต้องให้แก่คนในชุมชนอื่น ตลอดจนสามารถถ่ายทอดเป็นแนวปฏิบัติที่ดีให้กับจังหวัดอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันด้วย

พัฒนาระบบการจัดการคัดแยกและขนส่งขยะ ทั้งเรื่องของเวลา และแหล่งกำจัดขยะ สอดคล้องกับการคัดแยกขยะของพัชรี สีโรส และคณะ (๒๕๔๖: ๓ - ๕) ที่กล่าวถึงการคัดแยกขยะแบบครบวงจร จำเป็น ต้องจัดให้มีระบบการคัดแยกขยะประเภทต่าง ๆ ตามแต่ลักษณะองค์ประกอบโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่สามารถดำเนินการได้ตั้งแต่แหล่งกำเนิดโดยจัดวางภาชนะให้เหมาะสมตลอดจนวางระบบการเก็บรวบรวมขยะอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับระบบการคัดแยกขยะ นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของวลัยพร สกุลทอง (๒๕๕๐: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมจัดการขยะของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมจัดการขยะของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมาบตาพุด จังหวัดระยอง โดยรวม มีพฤติกรรมจัดการขยะอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าในด้านการคัดแยกขยะประชาชนมีพฤติกรรม การทิ้งขยะเปียก โดยจะ ต้องมีถังขยะรองรับเสมอ เนื่องจากการคัดแยกขยะที่ต้องตั้งแต่เริ่มต้น สามารถลดปัญหาขยะที่จะเกิดต่อชุมชนอันจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การคัดแยกขยะที่ถูกต้องยังสามารถสร้างเป็นรายได้ให้กับสมาชิกและคนในชุมชน ตลอดจนนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มที่เกิดจากขยะได้อีกด้วย

พฤติกรรมประชาชนที่ต้องปรับเปลี่ยนในการคัดแยกขยะ ทั้งขยะ และกำจัดขยะให้ถูกวิธี เป็นการลดปัญหาขยะในอนาคตได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชูดา จิตพิทักษ์ (๒๕๒๕: ๕๙-๖๖) ได้อธิบายว่าสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์มี ๒ ประเภท คือลักษณะนิสัยส่วนตัวของมนุษย์แต่ละคน และ กระบวนการอื่นๆ และ สอดคล้องกับแนวทางการลดขยะมูลฝอย การป้องกันและควบคุมการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยที่สำคัญ คือ การลดขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด (Source reduction) โดยอาศัยขบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน เนื่องจากพฤติกรรมคือการกระทำที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ และความเคยชินจนเกิดเป็นการกระทำด้วยความเคยชิน ดังนั้น หากคนในชุมชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทั้งเรื่องพฤติกรรม และ ด้านทัศนคติในการจัดการขยะ ปัญหาขยะชุมชนก็จะลดลงเช่นเดียวกัน

การสร้างวินัยและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของประชาชนในการจัดการขยะ โดยต้องเริ่มจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน เนื่องจากปัญหาการจัดการขยะมิได้เป็นหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง หากแต่เป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชน สอดคล้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ในด้านปัจจัยส่วนจิตวิทยา ได้แก่ การจูงใจ (Motivation) เป็นวิธีการที่จะชักนำพฤติกรรมของบุคคลให้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์พฤติกรรมมนุษย์เกิดขึ้นต้องมีแรงจูงใจ ซึ่งหมายถึง ความต้องการที่ได้รับการกระตุ้นจากภายในตัวบุคคลที่ต้องการแสวงหาความพอใจด้วย พฤติกรรมที่มีเป้าหมายการจูงใจเกิดขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการโดยอาศัยสิ่งจูงใจ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสร้อยญา ตันศิริ (๒๕๕๔)

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาล เมืองแพร์ อำเภอเมืองจังหวัดแพร์ ผลการศึกษาพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร์ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมใน ระบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองแพร์ในขั้นตอนที่หนึ่งคือการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหาขยะและการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมร่วมกับเทศบาลเมืองแพร์และในขั้นตอนที่สามคือการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานการแก้ไขปัญหาขยะของเทศบาลเมืองแพร์ที่ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร์เข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุดคือขั้นตอนที่สองคือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยตาม แนวคิดการจัดการขยะแบบ ๓Rs และยังคงคล้องกับงานวิจัยของนอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกรัตน์ นำวิการ พรทิพย์ หนักแน่น สุวิทย์จิตร ภัคติ และอนันต์ ปัญญาศิริ (๒๕๕๒) ได้ศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นการจัดการขยะของประชาชนในพื้นที่เกาะลิบง จังหวัดตรัง พบว่า หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการจัดการอบรมให้ความรู้สนับสนุนโครงการต่างๆ เช่น โรงปุ๋ยหมัก ขยะอินทรีย์จัดตั้งธนาคารขยะ จัดวางถังขยะให้เพียงพอ และกำจัดขยะอย่างถูกวิธีส่วนศักยภาพ โดยในการศึกษาครั้งนี้พบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการมีเป้าหมายเดียวกันในการแก้ไขปัญหาขยะในชุมชน ซึ่งบางครั้งแรงจูงใจในการชักนำที่สำคัญที่สุดได้แก่ แรงกระตุ้นภายในตัวบุคคลที่เข้าใจสภาพปัญหาของชุมชน และต้องการลดปัญหาดังกล่าวด้วย

การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งการสร้างองค์ความรู้การจัดการขยะด้วยการวิจัย และการพัฒนาเทคโนโลยีในการจัดการขยะ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการขยะที่กล่าวว่าควรมีการการแปรรูปเพื่อเปลี่ยนเป็นพลังงาน เป็นการนำขยะที่สามารถเปลี่ยนเป็นพลังงานความร้อนหรือเปลี่ยนเป็นรูปก๊าซชีวภาพมาใช้ประโยชน์ โดยในประเด็นนี้เป็นผลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่มที่พบกว่า สถาบันการศึกษา ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ ตลอดจนงานนวัตกรรมจัดการขยะ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ชุมชน ซึ่งจากปัญหาและอุปสรรคและกลายเป็นโอกาสในการนำขยะมาสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

การบูรณาการกระบวนการ ควรมีกระบวนการที่ชัดเจน ตั้งแต่การเริ่มต้นการวางแผนร่วมกัน การลงมือปฏิบัติร่วมกัน กำหนดโครงสร้างความรับผิดชอบของคนในชุมชน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการของ เนตร์พัฒนา ยาวีราช (๒๕๕๖) ที่กล่าวว่าจัดการ หมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรโดยอาศัยบุคลากรและทรัพยากรทางการบริหารหากพิจารณาในมุมกว้างแล้วจะพบว่า การจัดการประกอบด้วยคุณลักษณะ ๓ ประการ ดังนี้ ๑. เป็นกระบวนการของการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน ๒.เน้นที่การบรรลุเป้าหมายขององค์กร ๓.การทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยผสมผสานบุคลากรและทรัพยากรทางการบริหารเข้าด้วยกัน โดยในประเด็นนี้พบว่าชุมชนที่ประสบความสำเร็จที่เป็นต้นแบบในการจัดการขยะ อาศัยการบูรณาการและทำงานร่วมกันทุกภาคส่วนทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยต้องสอดประสานและวางแผนการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงแค่ใครคนใดคนหนึ่ง

การบูรณาการการสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยใช้สื่อที่มีในชุมชน สอดคล้องกับการจัดการขยะ ที่เน้นรูปแบบของการวางแผนจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด วิธีการดำเนินการตามแนวทาง ได้แก่ เทคนิคการให้ข้อมูลข่าวสาร ประกอบด้วย การบรรยายสรุป การปดประกาศนิทรรศการสารคดีต่าง ๆ การส่งรายงานदान เทคนิคที่สำคัญหรือเอกสาร การแถลงข่าว ใบแทรก หนังสือข่าวแจกการนำเสนอต่อประชาคม และกลุ่มทำงานทางเทคนิคจัดแถลงข่าวการประกาศ การบริการสาธารณะต่าง ๆ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยปวันพัชร์ บุญยะชัยชนะ (๒๕๕๒) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะในเขต พื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมใน

การศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นไม่มี ส่วนร่วมในการคิดวางแผนในกิจกรรมหรือโครงการไม่มีส่วนร่วมในการประชุมและทราบถึงสาเหตุปัญหาไม่มีส่วน ร่วมในการคิดวางแผนไม่มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความต้องการและไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรม หรือโครงการและในการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์หรือชักชวนให้ร่วมทำกิจกรรมและการเข้าไปมีส่วนร่วมใน กิจกรรมหรือโครงการประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยส่วนปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชน คือประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดการขยะของเทศบาลยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจประชาชนไม่เห็นความสำคัญในการ แยกขยะก่อนที่จะนำไปทิ้งหรือกำจัดเมื่อขยะมีปริมาณมากประชาชนเห็นว่าจะเป็นการเสียเวลาในการแยกขยะก่อน ทิ้งนอกจากนี้เทศบาลยังขาดแนวทางและขาดการส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือในการแยกขยะขาดงบประมาณและ วัสดุอุปกรณ์ในการแยกขยะขาดการณรงค์และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจในการจัดการขยะ อย่างถูกต้องแก่ประชาชน สาเหตุที่เป็นเช่นนั้น เพราะการสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความเข้าใจ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการจัดการขยะของชุมชนร่วมกัน ก่อให้เกิดพลังในการแก้ไขปัญหาขยะต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ จำนวนขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้น และไม่มีการจัดเก็บขยะที่ถูกต้อง ประชาชนยังมีพฤติกรรมการกำจัดขยะที่ไม่ถูกต้อง ปัญหาด้านการกำจัดขยะมูลฝอยที่ไม่ถูกต้อง และแหล่งกำจัดขยะไม่ได้มาตรฐาน รวมถึงการขาดระเบียบวินัยในการกำจัดขยะของคนในชุมชน ด้านพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน ได้แก่ ด้านการวางแผนด้านการจัดโครงสร้างหน่วยงาน ด้านการชักนำ ด้านการควบคุม ควรสร้างระบบการควบคุมโดยคนในชุมชน และส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะ

ข้อเสนอแนะภาครัฐ

๑. ภาครัฐ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดูแลพื้นที่ ควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการกำจัดขยะและบทลงโทษที่ชัดเจนให้กับชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมกันบริหารจัดการขยะอย่างถูกวิธี
๒. ควรมีการฝึกอบรม การคัดแยกขยะ และการกำจัดขยะที่ถูกต้องให้คนในชุมชน
๓. สร้างแหล่งกำจัดขยะที่ถูกลักษณะให้กับคนในชุมชน
๔. ประชาสัมพันธ์ผลกระทบและปัญหาการกำจัดขยะไม่ถูกวิธี ให้กับคนชุมชนอย่างต่อเนื่อง
๕. สนับสนุนการจัดตั้งธนาคารขยะ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มขยะ และวินัยการกำจัดขยะให้เกิดแก่คนในชุมชน
๖. จัดทำแผนแม่บทร่วมกันกับคนในชุมชน เพื่อวางแผนในการบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะชุมชน

๑. ชุมชนควรจัดตั้งธนาคารขยะ โดยกำหนดโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนควรให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ
๒. ส่งเสริมให้ภาคเอกชน ลงทุนดำเนินธุรกิจลงทุนดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยใน ส่วนของการเก็บรวบรวม การขนส่ง และการกำจัด
๓. มีการควบคุมโดยกฎของชุมชนในการคัดแยก และกำจัดขยะร่วมกัน หากฝ่าฝืนให้มีบทลงโทษของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษานโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเรื่องของการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยทำในลักษณะเชิงทดลองปฏิบัติการเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ห้ันจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ต่อไป
๒. ควรมีการนำกลยุทธ์ที่ได้จากการศึกษาไปทดลองใช้ในชุมชนใด ชุมชนหนึ่ง เพื่อทดสอบความเป็นไปได้และความสำเร็จของการดำเนินการตามกลยุทธ์